TA’LIMDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR: MUAMMOLAR, YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR

Xamzaqulov Erjigit Abdubasharovich - GulDPI “Aniq fanlar” kafedrasi o‘qituvchisi.

Annotasiya: Ushbu maqola ta’limdagi muammolarni bartaraf etish yo‘llarini belgilab beradi, yoshlarni ta’lim jarayoniga jalb qilish uchun innovatsion yondashuvni taklif qiladi, shuningdek, ajdodlarimiz erishgan yutuqlarini sanab o‘tgan holda ,nima uchun bizning zamonamizda ilm-fan nuqtai nazaridan regress shuningdek, hamma narsani yaxshiroq tomonga o‘zgartirish uchun echimlar taklif qiladi.

Kalit so‘zlar: texnalogik inqilob, innovatsiya, zamonaviy ta’lim tizimi.

Biz texnologik inqilob va tartibni shakllantirish davrida yashamoqdamiz. Kecha hayoliy tuyulgan narsa bugun oddiy ko‘rinib ommalashib bormoqda. Nanotexnologiyalar dunyosining ajoyib imkoniyatari, genetic va bioinjeneriyaning ajoyib imkoniyatlari, axborot texnologiyalari biz uchun ochilmoqda. Bularning barchasi insoniyat xizmati uchun yaraldi. Kvant mexanikasi qaanday qilib bizning cho‘ntagimizda uyali telefonlar, smartfonlar bilan har qanday uyga ulkan tekis ekranli zamonaviy televizorlar, kompyuterlar, noutbuklar, planshetlar, “aqlli” changyutgichlar va uy robotlari bilan kirib kelganini sezmadik. Aloqa kosmosga ko‘chib o‘tdi va odamlar aloqa qilishlari uchun juda ko‘p bulutli texnologiya ixtiro qilindi.

Zamonaviy ta’limning o‘ta muhim vazifasi – bu bolalarda dunyoqarash va bu vazifaning asoslarini yaratishdir, ular bilan 15-20 yil ichida ular hayotlarining faol bosqichiga bemalol kirisha oladilar.

Bunday natijaga erishish uchun, avvalo, biz maktablarimizni sanitariya me’yorlariga moslashtirishimiz va ularni eng zamonaviy gadjedlar, projektorlar va yuqori tezlikdagi internet bilan ta’minlashimiz kerak.

Biroq, qulay binolar yaxshi ta’lim olish uchun etarli emasligini tan olishimiz kerak. Bizga professional o‘qituvchilarning mehnati o‘qitishning yangi usullari, turli xil metodlari va albatta ijod, sport, qo‘shimcha ta’lim uchun imkoniyaltlar yaratilishi kerak.

Bugunga kelib maktab sharoitlari qanday ahvolda? O‘qish uchun hamma shart-sharoitlar etarlimi? Maktabda o‘quvchilar o‘zini qanday his qiladi? O‘quvchilar maktabga borishni va u erda ta’lim olishni xohlaydimi? Bola maktabga qiziqadimi?

Ba’zibir fikrlarga yondashib qaraydigan bo‘lsak: bir tomondan, maktab o‘quvchilari o‘z kelajagini o‘ylagan holda o‘qiydi va hayotdagi ba’zi jihatlarga tayyor ligini yildan-yilga o‘sib bormoqda, ikkinchi tomondan maktab hayoti bola hayotiga ta’siri uncha kata emas albatta.

Maktabga qiziqmaydigan va borishni hohlamaydigan o‘quvchilar soni oshib bormoqda.Bu fikrlar ,albatta darslar qiziqarli o‘tilmasligi va bu darslar hayot uchun keraksiz deb o‘ylashlaridan kelib chiqadi.

Tabiiyki savol tug‘iladi: Maktablarning yoshlar hayotini shakllantirishdagi rolini baholashning sabablari nimada?

Maktab va maktabdan tashqari mashg'ulotlarning ortasidagi sezilarli farq, asosan, kitob madaniyati va internet madaniyati o'rtasidagi to'qnashuv bilan bog'liq. Ushbu qarama-qarshilikka klassik maktab o'zining oqilligi, o'zini o'zi boshqarish, bilimga yo'naltirish va xotirani boyitish bilan hayotga tayyorgarlikning samarali shakli bo'lishini to'xtatadi. Xuddi shunday jiddiy sabab ularning maktab hayoti bilan bog'liq muammolarni hal qilishda faolligi yo'qligi. Ularning maktab hayotiga asta–sekin o'sib borishiga qaramay, mohiyatan maktab o'quvchilari avtanomdirlar. Ularning aksariyati maktabni "ikkinchi uy" deb atashlari qiyin, garchi ular hayotining katta qismini shu erda o'tkazganlar.

Biz hammamiz zamonaviy bolaning xususiyatlari haqida gapirganimizda, zamonaviy o'qituvchilarning ham xususiyatlarini sanab o'tishimiz kerak. Xo'sh zamonaviy o'qituvchi qanday bo'lishi kerak.

Nazarimda ideal va haqiqiy ustoz haqida talabalarning fikrini bilish qiziq tuyiladi. Bitiruvchilar ideal o'qituvchining fazilatlari orasida birinchi o'rinda adolatni, haqiqiy talab sifatida esa talabchanlikni qo'yadilar.

Maktab hayotining ko'plab muammolari kerakli va dolzarblik o'rtasidagi farqda aks etadi. Bevosita oqibat- bu talabalarning o'qituvchilardan, o'z navbatida, o'qituvchilarni talabalardan chetlashtirishi.

Tadqiqotlar, hatto universitetga kirishga tayyorgarlik paytida ham maktablarning "hissasi" kamayganligini qayd etdi. Bitiruvchilarning atigi 16 foizi o'zlarining tayyorgarligini universitetga kirish uchun etarli deb o'ylaydi, repondentlarning 38 foizi salbiy javob berishadi, 41 foizi faqat ma'lum darajada yetarli deb hisoblashadi. Repondentlarning 53 foizi "maktabda o'qitilayotgan narsalarning yarimidan ko'pi hayotimda kerak bo'lmaydi" degan fikrga qo'shilishadi.

Repondentlarning atigi 45 foizi o'qituvchilar talabalarda mustaqil fikr yuritishini rag'batlantiradi, hattoki bu o'qituvchining fikridan farq qilsa ham. Ammo buyuk o'qituvchi Yanush Korchzak "qulay va itoatkor bola, qoida tariqasida, birovga beparvo itoat etish odatini tarbiyalash natijasi, hatto undan ham achinarlisi, bu bolada o'ziga nisbatan qo'rquvni tarbiyalash,"- deb ogohlantirgan kompleksni shakllantirgan. Ma'lumki, psixologiyada har qanday majmua noto'g'ri o'z-o'zini hurmat qilishga asoslanadi va agar kelajakda kattalar undan past darajadagi (o'ziga ishonmaydigan) yoki undan kattaroq o'sib chiqishsa, bola qanday qilib ochilishi mumkin. Bizning fikrimizcha, zamonavit ta'lim tizimidagi asosiy muammolardan biri bu zamonaviy bolalarni tushunmaslik, bizning bolalarga nisbatan tubdan noto'g'ri munosabatimizdir.

Zamonaviy bolani tushunish uchun biz unga ko'tarilishimiz kerak. Ha, ko'pchilik o'tgan asrning avlodi, ammo hozirgi asrda yashayapmiz, shuning uchun zamonaviy avlodni bilish va innovatsion tajribalarni, ta'lim va tarbiya texnologiyalarini o'zlashtirish endi biz uchun shunchaki muammo emas, balki davlat talabi deb hisoblashimiz zarur.

Biz "Innovatsiya" tushunchasiga beparvolik bilan qaramasligimiz kerak deb ko'p bor ta'kidladik. Ba'zida "innovatsiya" deb ataladigan narsa, ba'zida ish samaradorligi emas, balki ko'rgazmaga intilishdir.

“Innovatsiya” atamasi bugungi kunga kelib uning sematik ma’nolarining kengligi bilan tavsiflanadi va shuning uchun uni tushuntirish zarurati tug‘iladi:

-bu har xil turdagi yangiliklarni yaratish va amalga oshirish;

-bu texnologiya va texnologiyalar avlodlarining o‘zgarishi;

-bu shuningdek, madaniyatli hayotga berilgan obyektivdir. Muhim ahamiyatga ega bo‘lgan innovatsion jarayon;

Ijtimoiy amaliyotdagi va eng avvalo ta’limdagi o‘zgarishlar rivojlanishning bir necha bosqichidan o‘tadi:

1. Yangi g‘oyaning tug‘ilishi.

2. Ixtiro yan’ni obyekt, moddiy yoki ma’naviy mahsulotda mujassam bo‘lgan yangilik yaratish

3. Innovatsiya (dastur), uning mohiyati yangilikni amaliy qo‘llash muammolarini hal qilishda uni takomillashtirishda.

4. Innovatsiyalarni tarqatish, uni keng tatbiq etish.

Endi sizga zamonaviy umumiy ta’lim maktabining asosiy kamchiliklarini sanab o‘tamiz.

1-muammo. Eskirgan ish usullari.

Keksa o‘qituvchilar ko‘pincha elektron hujjat aylanishiga moslasha olmaydilar, eng muhimi, ular yangi avlod qadriyatlarini tushinmaydilar. Shuning uchun, ular faqat “nafaqaga chiqgunga qadar ishlashni tugatish” uchun ishga borishadi. Ammo bunday o‘qituvchilar ko‘pchilikni tashkil qiladi va ularning yondashuvi eskirgan.

2-muammo. Yosh o‘qituvchilarning malakasi pastligi.

Ta’lim natijalariga bo‘lgan qiziqishning sustligi yosh va tajribali o‘qituvchilarda namoyon bo‘ladi. Bu yurtimizda zamonaviy maktab uchun zarar. Yosh pedagoglar ko‘proq ishlash, sinf rahbarligi va dars soatlarini oshirish natijasida unga tayyorlangani vaqti etmay qoladi va og‘ir jismoniy zo‘riqishga olib keladi

3-muammo. Talabalarni tayyorlashning har xil darajasi.

Ba’zi ota-onalar maktabga bolani o‘zlari tayyorlashadi, boshqalari bu o‘qituvchining ma’suliyatli sohasi deb hisoblashadi. Ba’zi bolalar uch yoshida o‘qiydi deb hisoblashsa boshqalari hamma fikrlarga qo‘shilishadi va keyin bir sinfda 30-40ta mutlaqo boshqa bolalar to‘planishadi

4-muammo. Ishlash uchun poyga.

Har bir maktab o‘z reytingiga ega. U qanchalik baland bo‘lsa, ta’lim tashkiloti shuncha ko‘p imtiyozlarga ega. Reyting ko‘plab ko‘rsatkichlardan iborat.

Natija. Yurtboshimiz Shavkat Mirziyoyev 2021-yilning “Yoshlarni qo‘llab-quvvatlash va aholi salomatligini mustahkamlash yili” deb e’lon qilganlari bejiz emas albatta.

“Umuman olganda, har qanday jamiyat taraqqiyotida hal qiluvchi rolni ushbu jamiyatning kelajagi bog‘liq bo‘lgan yosh avlodning sog‘lom va barkamol rivojlanishi o‘ynaydi. Shuning uchun islohotlarimizni kengaytirish va samaradorligini yanada oshirish masalalarida biz zamonaviy bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lgan g‘ayratli, tashabbuskor, har tomonlama rivojlangan yoshlarimizni o‘zimizga tayanch deb bilamiz”, dedilar davlatimiz rahbari. Ular mamlakatda yangi Uyg‘onish davrining

poydevorini shakllantirish uchun yangi Xorazmiy, Beruniy, Ibn Sino, Ulug‘bek, Navoiy va Boburlarni tarbiyalash uchun muhit va sharoit yaratish zarurligini ta’kidlaydilar.

Xulosa.”Bizning eng katta ustuvor vazifamiz yoshlarga ulkan maqsadlar qo‘yish va ularga erishish uchun imkoniyat berishdir. Shundagina bolalarimiz xalqimizning azaliy orzularini amalga oshiradigan haqiqiy kuchga aylanadi”, -dedilar prezident.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yili 5-sentyabrdagi – Xalq ta’limitizimiga boshqaruvning yangi tamoyillarini joriy etish chora tadbirlari
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-5847 sonli “Oliy ta’lim vazirligining 2030- yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risidagi “ farmoni.
3. Abdubasharovich, X. E. (2024). MODULLI FUNKSIYANING HOSILASI VA UNI TA’LIM METODI BILAN TAHLILI.
4. Xamzaqulov, E., & To’xtayeva, A. (2024). THE CONCEPT OF NUMERIC AND LETTER EXPRESSIONS IN PRIMARY GRADES. EXPRESSION WITH VARIABLE. Modern Science and Research, 3(2), 90-93.
5. Raxmonov, J. T., Xamzaqulov, E. A., & qizi Xamzaqulova, S. S. (2023). BA’ZI ANIQMAS INTEGRALLARNI YECHISHDA UCHRAYDIGAN MUAMMOLAR VA UNI TA’LIM METODI BILAN TAHLILI. *Innovative Development in Educational Activities*, *2*(18), 87-91.
6. Xamzaqulov, E. (2024, May). BOSHLANG‘ICH SINFLARDA MATEMATIKA O‘QITISHNING METODIK TAHLILI. In *NEW RENASSAINCE CONFERENCE* (Vol. 1, No. 2, pp. 22-26).